

УДК 159.95+335.085.5

В. В. ФУРСА,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Д. О. ХОВАНОВА,

курсант факультету економіко-правової безпеки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ВНУТРІШНЬОГО ОБШУКУ БУДІВЛІ

Продemonстровано психологічну підготовку курсантів при проведенні внутрішнього обшуку будівлі та методи формування у майбутніх працівників поліції психологічної готовності.

Ключові слова: *психологічна підготовка курсантів, тактико-спеціальна підготовка, внутрішній обшук будівлі, емоційно-вольова сфера особистості, емоційно-стресові ситуації.*

Майбутні працівники органів внутрішніх справ, які в силу своїх функціональних обов'язків, повинні будуть виконують надзвичайно складні завдання, що вимагають значного фізичного напруження, часто перебувають в ситуаціях з високим рівнем емоційно-стресових навантажень, які можуть набути форм особливої небезпеки для організму людини. Небезпека при проведенні внутрішнього обшуку працівником поліції, досить очевидна, адже саме в приміщенні правопорушник, який володіє знанням місцевості, має вагому перевагу. Для попередження будь-якої небезпеки працівники поліції зобов'язанні діяти методично, організовано, розважливо в умовах надзвичайних ситуацій. Ці правила є фундаментом, для якісного проведення внутрішнього обшуку. Але чи завжди так відбувається на практиці?

З точки зору фізіології, наш організм, сприяє мобілізації резервних можливостей і активації адаптивних механізмів саморегуляції. У випадку, коли особа перебуває у надмірній емоційній напрузі, адаптивна стрес-реакція переходить в патогенну, що виявляється у дезорганізації психосоціальних й психобіологічних функцій індивідуума. Як наслідок, у працівника поліції підвищується втомленість, знижується працездатність, виникає девіантна форма поведінки [1].

Під час практичного заняття при проведенні внутрішнього обшуку, курсант повинен переконалися у всіх складових готовності, а саме:

1. Психологічна готовність
2. Фізична готовність
3. Готовність спорядження
4. Аналітична інформація щодо місця події
5. Безпечний периметр [2]

При проведенні внутрішнього обшуку поліцейський, повинен мати відмінну фізичну та психологічну готовність. Психологічна готовність займає одне з головних місць при обшуку будівлі. Для якісного здійснення службових обов'язків, майбутній поліцейський повинен сконцентруватися на основних загрозах і можливих варіантах їх подолання. Для досягнення стану психологічної готовності потрібні спеціальні тренувальні методи, що розвивають швидкість мислення, актуалізують попередній теоретичний досвід для успішних дій в умовах нестачі інформації, формують здатність перенесення уваги з однієї настанови на іншу, здатність до прогнозування.

При проведенні психологічної підготовки слід звертати увагу на не характерні причини загибелі та поранень працівників, які залежали особисто від них (втрата пильності, погане володіння зброєю, переоцінка своїх можливостей, невміння контролювати себе й інших людей, непередбаченість до екстремальних ситуацій тощо). Майбутніх працівників поліції,

доцільно навчити найпростішим прийомам психологічної саморегуляції (здатність контролювати свої дії, дії оточуючих, ситуацію взагалі, контролювати свої емоції тощо) [3].

При вивченні дисциплін курсанти отримують однакові теоретичні знання, і здавалось би, що при практичному відпрацюванні матеріалу з курсу тактико-спеціальної підготовки, засвоєнні теоретичні та набуті практичні знання повинні доповнювати один одного і мати відносно рівнозначний характер серед курсантів. Але чи завжди це так?

Емоційно-вольові якості кожного курсанта індивідуальні. Майбутні працівники поліції не залежно від того фаху, який вони обрали, при виникненні стресових ситуацій, будуть використовувати різні захисні механізми організму. Тому не завжди можна створити певний жорсткий алгоритм дій у ситуаціях, що створюють загрозу працівнику поліції при обшуку будівлі.

Вивчення особливостей емоційно-вольової сфери майбутніх поліцейських є достатньо актуальним, адже це дозволяє не тільки забезпечити якісну психічну підготовку під час внутрішнього обшуку будівлі, а й запобігти виникненню емоційно-стресових ситуацій.

Достатній розвиток емоційно-вольових якостей дозволяє працівникам поліції ефективно долати труднощі, брати на себе відповідальність в складних ситуаціях, бути емоційно стійкими і врівноваженими в конфліктних ситуаціях, здатними приймати оптимальні рішення в стресових ситуаціях та протидіяти чинникам, що викликають професійну деформацію. Сприятливим періодом для розвитку емоційно-вольових якостей особистості є навчання у вищому навчальному закладі.

Практика показує, що успіх формування психологічної готовності у курсантів залежить від того, наскільки глибоко усвідомлюється цей процес усіма посадовими особами, викладацьким складом. Викладачі, командири повинні перейнятися розумінням необхідності обліку та цілеспрямованого формування у майбутніх працівників поліції України стійкої психологічної готовності до дій в екстремальних умовах. Це означає, що, крім гуманітарних і технічних знань, випускник університету повинен мати глибокі психологічні та професійні знання, навички, бути хорошим організатором людей, діючих в надзвичайних ситуаціях. Вивчення відгуків випускників, можна зробити висновок, що не всі випускники своєчасно «входять у посаду» і виконують у повному обсязі свої функціональні обов'язки, багато з них відчують певні труднощі, не маючи при цьому стійкої психологічної готовності при обшуку будівлі. Таким чином, психологічна готовність при внутрішньому обшуку будівлі – найважливіша складова всебічної професійної підготовленості, суттєва передумова успішного виконання завдань цивільного захисту України.

Передумовою цілеспрямованого формування психологічної готовності до дій в надзвичайних ситуаціях є чітко організована психологічна підготовка, в якій слід виділити загальну та спеціальну. Загальна психологічна підготовка-це комплекс завдань, що вирішуються згідно з умовами надзвичайної ситуації. Спеціальна психологічна підготовка-це навчання курсантів конкретним практичним діям з урахуванням вимог кризової обстановки. Потрібно підкреслити необхідність розвитку служби психологічного забезпечення. Від майбутніх працівників поліції чекають емоційно-вольової стійкості, психологічної готовності до дій, комплексу професійно-службових якостей. Всі названі параметри складають зміст психологічної підготовки як невід'ємної частини всієї системи тактико-спеціальної підготовки. Вирішуючи проблему психологічної підготовки, психологія до діяльності в особливих умовах вже випрацювала певні рекомендації, дала необхідні орієнтири. Але ще не можна, на жаль, сказати, що висновки та положення цієї науки повністю використовуються при психологічній підготовці майбутніх спеціалістів МВС України. Це частково пояснюється тим, що не всі викладачі університету мають достатній досвід цієї роботи. Не враховуються і не доводяться до курсантів накопичені приклади і факти, які з точки зору психології цікаві та вагомі. При цьому треба виходити з розуміння того, що тільки психологічно підготовлений робітник МВС України здатний в складних, небезпечних умовах діяти розраховано, свідомо, перебороти в собі відчуття страху і розгубленості.

Але як добитися цього? Якими способами виховати у курсантів, фундаментальні принципи психологічної готовності при обшуку будівлі? Сутність психологічної підготовки полягає в розвитку і формуванні у майбутніх поліцейських надійної емоційно-вольової стійкості, при здійсненні обшуку будівлі. Можна виокремити деякі аспекти успішної та якісної підготовки курсантів на заняттях з тактико-спеціальної підготовки, які допоможуть загартувати емоційно-вольову сферу особистості.

1. Збільшити кількість навчально-практичних занять, які допоможуть в майбутньому якісно виконувати свої службові обов'язки при обшуку будівлі без загрози для психічного стану.

2. Під час практичного відпрацювання, ввести елементами небезпеки і ризику, несподіваності, які в подальшій роботі загартують працівника поліції, який зможе швидко активізувати свої ресурси для вирішення складної ситуації.

В загальному плані емоційно-вольова стійкість – це функціональна надійність психіки. Вона зменшує втомленість (часткове зниження працездатності), знімає неуважність (недостатню зосередженість на об'єкті), підвищує змобілізованість психіки в умовах нервової напруженості, забезпечує витримку і самовладання. Треба відзначити, що високе нервове напруження може відігравати подвійну роль. З одного боку, воно необхідне для мобілізації психіки і можливостей працівника поліції у складних ситуаціях; з іншого боку, високе нервово-психологічне напруження може бути причиною помилкових дій, невпевненості. Тому, з точки зору сприяння зберіганню у працівників поліції високої працездатності, важливо, щоб емоційно-вольова стійкість була надійною і відповідала умовам завдання, що виконується при обшуку будівлі [4]. З цією метою треба постійно формувати різні її сторони за допомогою дотримання основних умов наступного порядку:

1. Формування вміння діяти у складних ситуаціях і здатності знаходити правильний вихід з них, зберігаючи при цьому почуття впевненості і холонокровності.

2. Формування стійкості уваги і вольових якостей шляхом установки на вихід нестандартних умов під час кризової ситуації, проведення тренувань зі спеціальної та психологічної підготовки [5].

Ураховуючи особливості служби працівників поліції, специфіку підготовки курсантів, можна стверджувати, що формування психологічної готовності здійснюється за такими умовами, як: надбання професійної майстерності; створення настанов на закріплення повних уявлень про обшук будівлі; подолання об'єктивних і суб'єктивних труднощів; удосконалення психічних пізнавальних та вольових процесів. Ці умови психологічної підготовки курсантів, врятовують не одне життя працівників поліції у майбутній-практичній діяльності.

Список бібліографічний посилань

1. Основні форми забезпечення особистої безпеки працівників ОВС // Студопедия : сайт. URL: <https://studopedia.org/13-104330.html> (дата звернення: 26.03.2019).
2. Тактика роботи у невеликих підрозділах (внутрішній обшук будівлі) : презентація // PPT онлайн : сайт. URL: <https://ppt-online.org/23503> (дата звернення: 26.03.2019).
3. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності у звичайних та екстремальних умовах. Київ : Ніка-Центр, 2006. 400 с.
4. Тимченко А. В. Психогении в экстремальных условиях. Боевая психологическая травма и методы ее коррекции : метод. пособие. Харьков, 1995. 91 с.
5. Фурманець Б. І. Основи військової психології : навч. посіб. Харків : ХВУ, 2004. 219 с.

Надійшла до редколегії 30.03.2019